Kilenczedik évfolyam. 150-ik szám. Kolozsvártt, 1879. vasárnap junius 8

A „KELET“ előfizetési dija:
Videkre postán vagy helyben házhoz hordva
Egész évre . . . . . 16 frt.
Félévre . . . . . 8 „
Negyedévre . . . . . 4 „
Egy hóra helyben . . . . . 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Megjelenik a „Kelet“ mindennap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Hirdetési dijak
Hatszor hasábozott gármond sor vagy annak tere 6 kr. Bélyegdij minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknél külön kedvezményt is nyujt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:
Bécsben: Oppelik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus der Wollzeile 36.) Haasenstein et Volgler (Wallfisch gasse 10.) Bud. Mosse Publicistische Bureau Budapesten Haasenstein és Vogler hirdetés közv. irodája. Goldberge A. V. hirdetések felvételi irod Budapesten Szervitatér 5. sz.

Nyilttéri czikkek
gármond sora után 25 kr. fizetendő.

Szerkesztői szállás:
Főtér 4-ik szám, hová a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

AZ ÉRTÉKESEBB CZIKKEK DIJAZTATNAK.
Kéziratok nem adatnak vissza.

Kiadó-hivatal:
Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Az erdélyi részek a székesfehérvári kiállításon.

II.

Oly értelemben véve fel az ipart, hogy ne csak az illető czikknek készitője tartsa fen magát szükösen keresményéből egy pár segéddel, csak annak szolgáltatandó bizonyitékát, miszerint ő is, meg az általa üzött iparág is, valamely város házi szükségletének kielégitésére tengődve él és létezik, hanem a hol tőke forog az üzletben, mely tisztán csak bizonyos meghatározott czikk készitésére szoritkozik s ebből a rendszeres és tömeges megrendelésre, egy jól szabályozott gép mozgása szerint egyenlő mennyiségben és folytonosan termel, ily értelemben vett ipar az erdélyi részekben alig létezik s a mi van, kevéssé van képviselve a kiállításon. Nálunk az iparos rendszerint földmüves is egyszersmind, e mellett pedig saját szakmájának, hol egyik, hol másik ágát üzi: a lakatos ajtókat nyit, romlott zárakat corrigál, ócska kulcsakat alakit át s végez mindenféle vasmunkát, csak a csizma- és lópatkolást nem. Ugyanazon asztalos csirizel eltört asztalt és széklábakat, készit minden fából elképzelhető ipar czikket egészen a házfedélig. S igy megy ez tovább minden ipari foglalkozásban, korántsem azért, mintha iparosainknak ebben kedvök telnék, hanem mert rá vannak kényszeritve, egy czikknek nem lévén akkora piacza, hógy egy helytt pár műhelyt bár állandóan foglalkoztasson. Történik pedig ez mind az ipar kimondhatatlan kárára, mert csak ugy lehet egy czikket valóban olcsón és tökéletesen állitni elő, (egy angol munkás például egész életén át csak tűt hegyez) ha a termelés kizárólag egy meghatározott czikkre szoritkozik.

E fonák viszonyokból kifolyólag az erdélyi részekből sok ügyes készitmény van a kiállitáson, de ha azt kérdi valaki, hogy hány darabot készitsz belőle évenként, azt fogja az illető mondani, hogy 5 év óta csak ezt az egyet csinálta e kiállitásra vagy a legtöbb nevetségesen csekély számot fog emliteni. Sitt van a nagy csalódás a kiállitásokból valamely ország iparára való következtetésben. A képesség megvan nálunk is, de azért nem létezik ipari élet, nincs üzlet, forgalom, minden csak kétes sikerü kisérlet. Leginkább bizonyitja ezen állitásunk igazságát, hogy a kiállitáson épen azon iparágak vannak legkevésbbé képviselve, a melyekre Erdélynek kitünő nyers anyagai vannak és a melyekben tehát életrevalóbb ipar képzelhető. Vasunk például kitünő van, sokan jobbnak mondják az angolnál s erdélyi vas a kiállitáson nincs. A fával is csak el lennénk látva más nyugati országhoz képest, és alig található erdélyi famunka. Ott vannak gyönyörü kőzeteink s képviseli egyedül a zsoboki márvány, a mely nem is kő, hanem gyps. És hányféle anyagunk van még festékekre, vegyi termékekre, kemencze és mindenféle agyag-porczellán készitésére s mindezek nem léteznek a kiállitáson. A mig ily czikkekkel pedig nem tudunk piaczra állani, alig szólhatunk életképes erdélyi iparról.

A mi van, felsoroljuk a következőkben s kezdjük a szemlénket az ipar alsó fokán, a háziiparon.

Az a mozgalom, mely hazánkban, a háziipar érdekében megindult, Székesfehérvártt már is örvendetes eredményt mutat fel. Jágocsy Péterffy József a háziiparoktatás miniszteri biztosa büszke lehet a sikerre, a melyet több évi fáradozásával kivivott s az a nagy számu tanműhely, melyek kiállitásukkal, új iparczikkeikkel meglepik a közönséget, szép példái, hogy mit küzdhet ki az egy szakmának való állandó, buzgó odaadás.

Az erdélyi részekből a s.-szt.-györgyi szövészet tanműhely excellál első sorban igen érdekes szép készitményeivel.

A divatos törölkező kendők, szép asztalteritők, különböző szőnyegek, szőtt báli belépők, kendők, bujkák mind sokkal olcsóbbak, mint a hogy nálunk a külföldi ilynemü czikkek árultatnak s csinyben kiállják amazokkal a versenyt. Egy hiánya van csupán e készitményeknek, hogy t. i. a szentgyörgyi tanműhely még mind nincs azon helyzetben, hogy appreturával lássa el magát, a mi pedig a külső tetszetősségnek egy kivánatos kelléke.

Van e tanműhelynek két érdekes speciálitása is, melyekkel az oskola derék vezetője Binder Lajos tesz érdekes kisérleteket. Az egyik az ugynevezett rongy- és a másik a faszőnyeg. Binder ur ugyanis a papirgyártásra nálunk nem használt kender és gyapjurongyokból a legcsinosabb szőnyegeket készitteti olyan formán, hogy e rongyokat kimosatás után szineik szerint szortirczatja, azután egy e végre készitett vágó készülékkel szeletekre metélteti s a szövőszéken modern mintáju pompás futószőnyegeket készittet belőle, a melyek a közönséges gyapot és másféle szőnyegeknél sokkal erősebbek, mivel egy részt kenderből és gyapjuból állanak, más részt pedig a rongyban ezen anyagok erősre fel vannak szöve. E mellett az ilyen szőnyegek szerfelett olcsók.

A faszőnyegekhez pedig a csikiak szolgáltatják az anyagot. A csiki székelyek ugyanis nagy mennyiségben hordják Brassóba a gyufakészitéshez szükséges, általuk már otthon kifaragott fenyőszálakat. 540 darab félméter hosszu ilyen fenyőszálat rendszerint 5 krajczárért árulnak Brassóban. E szálak egymás mellé rakva s erős kenderszállal egymáshoz erősitve pompás szőnyeget adnak ki s természetesen hasonlókép nagyon olcsók.

Ime ilyen iparágak keletkezhetnek a háziipartanműhelyekben. A sztgyörgyi pedig mindenesetre nem csak megérdemli a támogatást, hanem az erdélyi részeknek hazafias kötelessége e nagyrahivatott tanműhelyet teljes erejével fentartani. Az erdélyrészi iparfejlesztő egyletnek a nyár folytában Kolozsvártt megnyitandó ipar árucsarnokában alkalma lesz a kolozsvári közönségnek e tanműhely készitményeivel megismerkedni s tettleg is kimutathatja a hazai-ipar iránti áldozatkészségét.

J.

A képviselőház ülése.

— Junius 6. —

Folytattatik a kisbirtokosok országos földhitelintézetéről szóló törvényjavaslat átalános tárgyalása.

György Endre kötelességének ismeri előadni álláspontját, melyet a tjavaslattal szemben elfoglal. Mindamellett, hogy elismeri a kisbirtok hitelképességét, határozottan tagadja, hogy a kisbirtok természeténél fogva záloglevélkölcsönre volna utalva. E kölcsön drágább, még pedig lefelé menő scálában. Próbált számitásokat tenni, melyeknek eredménye az, hogy e költségek oly magasak lesznek, hogy a kisbirtokosok 300 frt kölcsön mellett effective 180 frtot fog kapni, 180 frt után fizet 21 frtot, a mi körülbelül 12%! Igaz, hogy e kölcsön még mindig olcsóbb lesz a borzasztó uzsora tételeknél, melyek a kisbirtokosra nehezednek, de tekintve, hogy a földbirtok s különösen a kisbirtok hiteiképessége évről-évre növekedik, e mértékben fog rá nézve terhessé válni a földhitelintézettől fölvett kölcsön is. E szerint egy állandó természetü kis birtok-hitelintézetet záloglevél kölcsönre alapitani, nem tartja czélszerünek. De különben záloglevél nélkül is lehetne a kis birtokos hitelügyén segiteni.

Helfy Ignácz elvbarátai s a maga nevében kijelenti, hogy a tvjavaslatot elfogadják a részletes tárgyalás alapjául. Évek óta hangzik a jelszó, hogy ha a kisbirtokos osztályt meg akarjuk menteni a végpusztulástól, tenni kell valamit s az első lépés erre az, hogy hiteléről gondoskodjunk. Czélszerü vezetéssel pedig ez a törvényjavaslattal el lesz érve.

Bujanovics Sándor sajnálatát fejezi ki, hogy a ház a törvényjaváslatot sietés közben kénytelen tárgyalni. Az intézetet felállitani s országos jelleggel ellátni, nem érdemes (Helyeslés balról) mert ezzel nem segitünk, hanem a csalódásokat mozditjuk elő. A törvényjavaslat ellen szavaz.

Apáthy István abban a meggyőződésben van, hogy a felállitani szándékolt intézet uj életképes attributiokkal bir, miért is azt elfogadja.

Hegedüs Sándor előadó a tett ellenvetéseket czáfolja, végül a törvényjavaslatot elfogadásra ajánlta.

Elnök ezután feltevén a kérdést: a ház a törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadja.

A törvényjavaslat részleteiben is letárgyaltatván, a ház a gazdasági bizottságnak a képviselőház juniusi költségvetésére vonatkozó jelentését intézte el, illetve szavazta meg, mire Tisza Kálmán miniszterelnök válaszolt Komjáthynak a keleti vasut ellen elrendelt vizsgálata iránt tett interpellatiójára.

A minisz erelnök előadja, hogy a kormány a ház határozata következtében a vizsgálat első teendőjének azt tartá, hogy a főtettes Wahring ellen indithassa meg a kellő lépéseket. E végből egy angol jogtudós hiva tott föl véleményadásra. Ez azt nyilvánitá, hogy a Wahring elleni kereset czéltalan lenne, nem is volna eszközölhető, s a mellett, hogy véghetetlen hosszura nyulnék, még költséges is lenne.

A megindító perre eszerint támpontokat nem lehetvén nyerni, mert erre Wahring vallomásai szolgálnának, az ügynek abba kelletett maradnia. Egyébiránt a részletes jelentést, az őszi ülésszakban meg fogja adni. A ház a választ tudomásul vette. Ezután Pauler T. tett jelentést egy kérvény tárgyában.

Hegedüs Sándor beszéde

a képviselőház jul. 5-iki ülésén.

Hegedüs Sándor előadó: T. ház! A kisbirtokosok nyomasztó pénzügyi és hitelviszonyai következtében erős mozgalom támadt az országban az iránt, hogy e bajokon mikép lehetne segiteni? — A mozgalom, minthogy nagy szükségnek felelt meg, egyszersmind nagy népszerüségnek is örvendett. S mert átalában mindenki érezte, hogy a végből, hogy a szükségnek némi tekintetben elég tétessék, a törvényhozás és kormány működését is igénybe lehet venni, hosszas tárgyalások után egy tervezet jött létre, mely ama tjavaslat mellékletát képezi, melyet most a pénzügyi bizottság nevében a t. háznak elfogadásra ajánlani szerencsém van.

Magában a tjavaslatban igen nagy pénzügyi és törvénykezési kedvezmények vétetnek igénybe as illető intézet számára. — De egy oly intézet, mely a kisbirtokosoknak anynyira megromlott hitelviszonyain segiteni van hivatva, mindenesetre — ha kellő soliditással és a czélnak megfelelő eszközökkel van felruházva — méltán igénybe veheti azon kedvezményeket, melyeket egy más hason természetü intézet a trvhozástól, illetőleg a kormánytól nyert.

A pénzügyi bizottság tehát már az első perczben, — a czélt véve tekintetbe — nem vélte megtagadhatónak azon kedvezményeket, melyeket e törvényjavaslat az illető intézet számára biztositani kiván. Sőt számitásba vette azokat az eltéréseket is, melyeket e törvényjavaslat a kereskedelmi kodexben megállapitott társulási és hitelrendszerrel szemben kivételesen ez intézetre vonatkozólag inaugurált.

A „KELET“ TÁRCZÁJA.

Tárcza-levelek a szinházból.

V.

(L—t) A kiválóbb női tagokon, tehát, végig mentünk — s e szemle megmutatta, hogy társulatunk ujjáalakitása által olyan elemeket vőn magába, a melyek igen előnyös kiegészitőivé váltak s válhatnak még inkább az illetők nemes dicsvágya, komoly törekvése által s olyan vezetés alatt, minőt Molnár eddigi működésében mindenki örömmel tapasztalhatott.

E vezetés, természetesen, kétélü kard. A gyöngék, tapasztalatlanok csak nyerhetnek egy tanult és értelmes művezető tanácsaiból; de viszont, ha e tanácslás bizonyos határokon tullépne: az egyéni sajátságok művészi individuummá való fejlésének vethetne gátot, kapta-fára próbálhatná huzni a más által szabályozhatatlant: a művészi tehetséget s ha van: a geniet. A sunt denique certi fines-féle szabály, tehát, mindenképen szem előtt tartandó — a tagok részéről ugy, mint a művezetőéről.

S evel térhetünk a férfiakra — itt is mellőzve a régieket, bár a java-tagok épen ezek között vannak. Itt van Szentgyörgyi, ez igazán művészi természetü kedélyes jellem-szinész, ki a maga öreges, humoros, jellegzett játékával annyi jó estét szerzett már nekünk, akár, mint Sas István uram, akár, mint a vén bakancsos, vagy Falstaff Jankó — s ki nem jól teszi, ha néba egy-egy drámai hős-szereppel is megpróbálkozik. Méltó helyet foglal mellette a sokoldalu Szombathelyi, ki nem csak az operettek vastag szinekkel mázolt komikusait, hanem a magasabb vigjátékok finom salon-dandyit is elég nagy szerencsével személyesiti. Gabányi — ki magának árt vele, hogy universalis genre akarna lenni s iró is, szobrász is, szinész is, elforgácsolván igy tehetségeit — mint szinész a genre alakokat sok eredetiséggel adja — csak nehogy modorosságba essék. Kraszna, e meghatározhatatlan szerepkörü, mindenre vállalkozó s mindenre fölhasznált jó fiu, ki maholnap huszonöt éves szinészségének jubileumát üli meg s játszik hőst, bonvivans-t, szerelmest, apát, fiut, genre-alakot, még talán énekes szerepet is — de helyét, kivált, ha — mint mostanában — a sugót lenéző megvetéssel tekintheti, mindig megállja. Mihályfi, a fiatal szerelmesek reményre jogositó személyesitője; Szilágyi Béla, a régi jó ismerős és Németh János az egészséges hangu lyrai tenor, de ki egy pár vigjátéki szerepben az együgyüeket szintén előnyösen mutatá be, s Várady, szép hangu népszinműénekesünk, ki már is sokat hagyott le korábbi leppengő ének modorából — im ennyi derék, tehetséges, sőt művésztag esik a régi társulat számlájára, mig az ujak közül csak Gyenessel, Bokodival és Halmaival lehet foglalkoznunk.

Gyenes egészen fiatal szinész, még karcsu, mondhatni száraz alakkal, erős vonásokból álló, kissé igen is derekas arczczal, mélyen fekvő nagy, tüzes szemekkel, hangja rokonszenves, de még fejletlen, néha egészen a recsegésig, de legtöbbször mélyen érzelmes. E nem épen mindenben összhangzatos külső tényezőkkel való bánása még szintén nem áll egészen hatalmában s bár játékán meglátszik, hogy gondolkozni tud és szokott, hogy szerepeinek alap-jellemvonását keresi s azt igyekszik érvényre juttatni: ma még a közép drámai fajok hős-szerelmeséig sem birta magát kifogástalanul fölküzdeni s alig hisszük, hogy e szinvonalon felyülre valaha is fölemelkedhessék. Nem mondhatjuk, hogy érzelmi heve ne volna, de ennek teljes kifejezésre juttatásában gátolja merevsége, nem csak a test-tartásban, hanem kimért hanghordozásában is — ámbár, hogy a hidegséget is le birja küzdeni, bebizonyitotta a Fourchambault család nagyszerüen szép jelenetében, midőn a két természetes testvér összeütközése történik. Az arczul-ütés után következő fenkölt leczkét, melyet öcscsének adott, Gyenes igazi tüzzel birta elszavalni s igy lehet reményünk, hogy a gyakorlat sokat fog merevségén is enyhiteni; de addig bizony még jókora út van s most szögletessége többet sért, mint a mennyire egy-egy eltalált mozzanata kielégit.

Gyenesnél is bevált, hogy az ügyetlen barátok többet ártanak az embernek, mint egynémely ellenség. A fővárosi lapok előre is nagy hangon kürtölték kiváló tehetségeit, párisi utját, tanulmányait s evel annyira felfokozták várakozásunkat, hogy majdnem szükségkép csalódnunk kelletett. Ha igénytelenül, zaj nélkül érkezett volna körünkbe, bizonynyal sokkal elnézőbb lett volna irányában a közönség s kezdő voltának tudva be hiányai jó részét, inkább, tagadhatatlanul meglevő, előnyeire forditotta volna figyelmét s akkor aztán szemünk előtt lefolyandott fejlődési menete is zavartalanabb élvezetet okoz vala a nézőknek. Ám, az ügyetlen barátok által okozott ez ártalom már megvan, s most kétszeres fáradtságába kerül Gyenesnek leküzdenie a természetes visszahatást s kivivnia fokonként az elösmerést. Most a hogy áll a dolog, ugy látszik, inkább arra alkalmas, hogy a nyugodtabb vérmérsékü meglettebb koru nemes jellemeket ábrázolja a szinpazon, de a mi nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy idővel a hévteljes, föllángoló drámai hősök érzelmekben tulcsapongó alakjai is művészi személyesitőre találjanak benne.

Halmaiban már sokkal több van meg e hévből s a másod-szerelmesek fiatal alakjait, mint a Sakk a király titkárában látók, egész erélylyel tudja előnkbe állitani. Csakhogy nála meg a külső megjelenés, az alak és arcz, vall sokkal inkább a salon-comikusok természetére, a mint a Képzelt beteg fiatal Diatoriusának szerepében is tanusitotta. Halmai is, különben, még egészen fiatal szinész s ma még alig mondhatni meg, hogy mi válhatik belőle. Azt ma is látjuk már, hogy valódi szinészi temperamentum, simulékony és alkalmazkodó természettel, a ki az ugri-füles bonvivánt-ok utjára is átcsaphat még, de a ki most mái ismételten tanuságait szolgáltatá jó igyekezetének, értelmes fölfogásának, sőt alakitó tehetségének is. Világrenditő sikereket nem — de szerényebb igények mellett tisztességes elismerést jósolhatunk neki.

Aránylag legnehezebb helyzete Bokodinak van társulatunkban, a ki csak ugy a kedélyes jellem-szerepeket vallja magáénak, mint Szentgyörgyi s ehez képest oly versenytárssal van dolga, a ki valóban nehézzé teheti föladata megoldását. És mégis, eddigelé nem csak a segéd-szerepekben, mint a Sakk a királynak dörmögő Thompsonjában, a piros bugyelláris birójában, hanem a Képzelt beteg czimszerepében is figyelemre méltó sikereket birt elérni. Ez utóbbinak bamba sirámait, tehetetlen acsarkodásait s bárgyu öntelt-ségét annyi kedélylyel tudta árnyalni; az obssoenitáshoz hajló mozzanatokban annyi önmérsékletet s izlést tanusitott, hogy lehetetlen volt a közönség elismerésének kimaradnia. Hozzájárul ehez arczának nagy mértékben idomitható volta, hangjának kakasos recsegősége, mely már már magában mosolyra indit s az az ügyesség, melylyel a természet ez adományait érvényre juttatni birja — ugy hogy épen nem osztozhatunk azoknak nézetében, a kik Bokodi szerződtetését, Szentgyörgyi mellett, fölöslegesnek mondták. Vajha minden szerepkörre nézve oly szerencsések lehetnénk, hogy párosával tölthetnők be valamennyit s igy ne csak az ugyanafajta mollékszerepeket is ügyes kezekben láthatnók, hanem koronként s egy-egy kiválóbb szerepnél verseny-cseréket tehetnénk, a mi nem csak a közönségre nézve tenné vonzóvá az ilyen előadásokat, hanem a szereplőknek is hasznos ösztökéül szolgálhatna. Aztán, e szerepkör talán a legszélesebb is s igy egyetlen szinész alig is birná meg a tulcsigázás veszélye nélkül — a mit pedig a jövőre is számitó művezetőnek okvetetlen kerülnie kell. Szóval, Bokodi, ki az uj férfi-tagok közt korára nézve is legfejlettebb, épen nem arra látszik hivatva, hogy ötödik kerékké váljék.

Föltünhetect rövid szemlénkből is, hogy intricusa ez idő szerint nincs a társaságnak — a mit valóban magunk is nagy és lehetőleg pótlandó hiánynak tartunk. Gabányi próbálkozott ugyan párszor efajta szerepekkel is — de nem oly sikerrel, hogy a genre-alakitás teréről e körre való átlépését rá és ránk nézve is előnyösnek tarthatók — nóha, ő is még egészen fiatal korát éli s minden erejét egy szakmára forditva még sokká válhatik. Mások Gyenesben akartak intricus tehetségeket fölfedezni — talán mivel sasos arczéle van s szikár termete és mélyen fekvő szemei valóban az alattomosok általános typusára emlékeztetnek. Mi, kik Gyenest csak is eddigi föllépteiből ismertük, nem merünk ilyen a priori-szerü itéletet aláirni — épen mert csalatkozhatatlannak nem tartjuk magunkat s jobb szeretünk laicus létünkre tulnyomólag a tapasztalat utján járni. Lehet, hogy az inkább szakértők ezirányu javallatai be fognának válni s ha Gyenes is Molnár is, e nézeen volnának, nehány kisérlet eldönthetné a kérdést. De addig, valamint másnak elösmerjük jogát a hithez, a magunkét is föntartjuk a kételyhez.

Hát a tragicai hősök?! Már eleve kifejtett meggyőződésünkhez képest Kolozsvár ez idő szerint alig győzi meg a legmagasabb műfajt: a tragoediát, vagy legalább csak kivételesen. E tekintetben Molnár, mint már eddig is tevé, kielégitheti igényeinket — bár mi részünkről, sokkal inkább szeretjük Molnár erejének a művezetésre, mint a szereplésre való forditását látni. Ő mint szinész egészen a maga utján jár s ha mi kifogásunk sokszor tulhajtott pathosza ellen volna, ha mit igen is részletező, tulszinező játéka ellen fölhozhatnánk: ő bizonynyal tudná igazolni a maga szempontjából s mi vele e fölött vitatkozni nem kivánunk. Nekünk elég, hogy Molnárral a művezetővel teljesen meg vagyunk elégedve s ezért vitát nem kezdünk egy olyan szinészi mult fölött, minőt a magyar szinészet történetébe Molnár jegyze be magának.

A kolozsvári szinház ez idő szerinti sorsa Molnár kezébe van letéve. Most, a nyári saison folytán az ismerkedés — majd télen a szigorubb műigény szempontjából való itélet foly és következik. Most többet megengedünk neki, és magunknak is — bohóságot, látványosságot, — még az utcza-sarki festett szinlap is csak egy-egy kétkedő mosolyt hiv ajkunkra. De majd, a téli játék-szak megnyiltával, fölteszszük szemüvegünket, begombolkognunk állig s magasabb igényekkel lépünk föl. Addig nemcsak mi ösmerhetjük meg őt, hanem ő is minket, kitanulhatja gyöngéiuket és erényeinket, kedvteléseink formáit megszivlelheti; pótolhatja társulata hiányait, nyesegetheti kinövéseit s midőn aztán a könnyü nyári-viganós muzsa deszka-házából kothurnusban a művészet kő-csarnokába költözik: a szent lelkesedés tüzét akarjuk látni amaz oltár előtt, melyen magyar nemzetiségünk dicső szobra áll.

A komoly feladat lelkes harczosai és vezérők hallhatják a költő mondását:

Int a pálya, ifju hős,
Karral, észszel légy erős!!

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Tekintetbe vette ezt azért, mert először is az intézet szervezetének ugy szólván ujsága és nehézkessége, másodszor pedig a czél elérhetésének minél egyszerübb és olcsóbb módon való biztositása határozottan szükségesse tette nem csak a már emlitett pénzügyi kiviteleket, de egyszersmind a kereskedelmi codex szabványai alól való azon kivételeket is, melyeket e tjavaslat tartalmaz. De másfelől ugyan csak a ker. codexxel szemben a a kormány felügyeleti jogát is egészen más hatáskörrel vélte körvonalozandónak, a czélból, hogy az intézet soliditása és a nyilvánosság érdeke. valamint az országos szempont is e részben kellő biztositékokkal láttassanak el.

Tehát magával a törvényjavaslattal szemben a pénzügyi bizottságnak most körvonalozott állása nem volt nehéz. Egészen más szempont alá esik azonban a tervezet, mély mintegy megtekinthetés végett a törvényjavaslat melló mellékeltetett, mert ezt mint alapszabály tervezetet a pénzügyi bizottság igen természetesen nem vette ily részletes birálat alá, a mennyiben nem is állami, hanem csak állami segély utján létrejövendő ilynemü hitelintézet alapszabály terve megállapitására az illető alapitók, illetőleg a közgyülés van hivatva a kormány ellenőrző közbenjárásával. — Ezzel szemben a törvényhozás álláspontja negativ természetü.

A pénzügyi bizottság ugy fogta fel a dolgot, hogy nem bocsátkozhatik az ily tervezet részletes birálatába és megállapitásába, hanem mert kivételek történnek a pénzügyi és törvénykezési tekintetben, kivételek történnek a kereskedelmi codex irányában: mégis gondoskodnia kell olyan biztositékokról, melyek az illető intézetet a tervezet és szervezet ujsága, és nehezen életbeléptethető voltánál fogva kellőleg biztositják soliditása tekintetében, s egyszersmind biztositják azt, hogy a czél a törvényhozás által nyujtandó kedvezmények segitségével el is fog éretni.

Ezen szempontból kiindulva, a pénzügyi bizottság nem állhatott a t. ház elé egy alapszabály-tervezettel, hanem a kormány által beterjesztett és a t. ház tagjai közt tanulmányozás végett kiosztott alapszabály-tervezetéből kiindulva, megállapitotta azon főbb pontokat, főbb eszméket, melyek szerint fellelhetni hiszi ezen — mint már többször volt szerencsém emliteni — sok tekintetben ujszervezet soliditásának biztositását..

Mert mi czéloztatik itt, t. ház? Kisbirtokosok számára jelzálog-levelek kibocsátásával hitelt nyujtó szövetkezet létesitése, a mely a vidéken előlegegyletek útján folytatná működését. — Ezen előlegegyletek részben a központi intézettel lennének összeköttetésben a végett, hogy ennek működését a vidéken lehetőleg olcsón és egyszerüen közvetitsék, terjeszszék, ez uton megnyissák a hitelforrásokat ott, a hol épen a központtól való távolság folytán a sok közvetitésmiatt, sőt a hitelviszonyok ismeretlensége miatt is, a hitel élvezete vagy megnehezittetik, vagy megdrágittatik. — De ezen előleg-egyletek hivatva lennének egyszersmind önnálló működésre a tőkegyüjtésnek nálunk elhanyagolt terén, a mi mindenesetre nagy mértékben megérdemli a törvényhozás figyelmét.

Nem lehet azonban tagadni, hogy a tervezett combinatió — eltekintve a részletektől, melyeknek birálatába bocsátkozni e helyen nem tartom feladatomnak — mondom, tagadhatatlan, hogy a tervezet uj annyiban, a mennyiben e szövetkezet természetével biró kis birtokokra jelzálogleveleket kibocsájtó és igy hypothecalis üzletet folytató intézet, a solidaris felelősség elvére tektetett előlegegyletekkel mint közvetitőkkel kapcsolatba hozva, oly módon, a mint itt czéloztatik, sehol a világon nincs.

E tekintetben tehát azon nehézséggel kellett küzdenie a pénzügyi bizottságnak, s azt hiszem, ugyanazon helyzetben van a t. ház minden tagja, hogy a gyakorlati élet, sem a tudomány azon biztos zsinormértékével és támpontjával nem rendelkezett, a melylyel az életbe már bevezetett és a tudomány által már ismertetett szervezetekkel szemben bárki birhat.

De másfelől nem érezte magát feljogositva a pénzügyi bizottság — s azt hiszem, senki sem érezheti magát feljogesitva arra, hogy a combinatió ujságából argumentumot meritsen annak rosszaságára vagy kivihetetlenségére nézve. E tekintetben azt tartotta a pénzügyi bizottság a legczélszerübb eljárásnak, ha megszerzi a tapasztalás és a tudomány parancsolta ama biztositékot, melyek a szervezet lehető egyszerüsitése és soliditása tekintetében szükségesek.

E mellett kérni fogja a pénzügyi bizettság a t. házat, hogy a törvényjavaslat életbeléptetése mellett biztosittassék az intézetnek, ugy az ezen törvényjavaslatban foglalt kedvezmények megadására kimondassék, valamint a kormány felelőssége az alapszabály tervezet megállapitása tekintetében, a mi a törvényjavaslat értelmében különben is a kormány kötelessége lesz, mielőtt az intézet megkezdi működését.

Természetes, hogy maguknak ezen biztositékoknak szigoru megszabása, részletes megállapitása szintén nem tartózhatott a pénzügyi bizottság feladatai közé, nem tartózhatott azért, mert ez alapszabályok tervezetébe és pontozataiba tartozik, mslyeket sem a törvényhozás meg nem állapithat egy különben önálló és ama kedvezményekben részesülő intézetre nézve az alapitókkal és társulati tagokkal szemben, sem pedig annál kevésbbé a pénzügyi bizottság.

Ha tehát a jelentésünkben egy pár fontosabb pontot emelünk ki, melyekben biztositékokat vélünk nyujtani a kormánynak és a törvényhozásnak az intézet életbeléptetésének megkönnyitésére s egyszersmind müködésének solidaritása tekintetében, ez még nem jelenti azt, hogy ezzel az ügyet végleg megállapitottnak, elintézettnek tekintjük. Ez egyszerüen csak azon nagy etapperokat jelenti, melyekkel ugy szólván biztositani, körülvenni véljük ezen actiót, mely végleges stádiumát tulajdonképen csak a törvényhozási actus után fogja elérni.

Igy különösen szükségesnek tartottunk egyet. A jelzáloglevelek kibocsátása és a hypothekaris üzletnek a kisbirtokok számára való közvetitése fekintetében ugyanis illusiókat nem tápláltunk magunkban az iránt, hogy a kölcsön mindjárt oly olcsó lesz, mint a nagy hipothekaris társulatoknál szokott előfordulni, mert a jelzálogkötvények kibocsátása, a telekkönyvi és más költségek aránylag legalább mindig terhesebbek szoktak lenni az illetőkre nézve kisebb kölcsönnél mint nagyobbnál.

Tehát mondom, minthogy illusiókat e tekintetben nem tápláltunk, hogy az ilyen kölcsön — kivált eleinte — igen olcsó vagy csak aránylag is olcsó legyen, de minthogy másfelől nem zárkózhattunk el azon meggyőződés elől, hogy a kisbirtokosok egy része oly nyomott, és aggasztó hitelviszonyok közt van, annyira az uzsora kezére jutott, hogy ha a törvényhozási, illetőleg társadalmi mozgalom csak némileg is kedvezőbb feltétel alatt biztosithat neki kölcsönt, mégis segitve lesz rajtuk, természetesen abban az arányban, melyben sikerül az intézet életképességét kifejteni s egyszersmind az elébe tüzött czélt elérni: hogy ugyanazon czél szempontjából az illető intézet emelése által a kölcsönnek olcsóbbá tétele elérhető legyen, a mennyiben ez a törvényhozás, illetőleg az első sorban a tanulmányozásra kiküldött pénzügyi bizottság hatáskörébe tartozik, iparkodtunk befolyni, illetőleg támpontot nyujtani e tekintetben is.

S épen ezért tartottuk szükségesnek a kormánynak befolyását emelni, annyival inkább, mert a kereskedelmi codexben kijelölt társulás alól itt kivétel van s azért véljük a kormánynak, valamint a nagyobb alapitóknak is a közgyülésre való befolyását emelni, továbbá a kezelés egyszerüsitése tekintetében az igazgató tanács és a felügyelő bizottság tagjainak számát apasztani, illetőleg ezeknek apasztását ajánlani.

A bizottság továbbá különös sulyt fektetett arra, hogy ez intézetből csakugyan földhitelintézet legyen, tehát házakra, önálló épületekre ki ne terjedjen; továbbá különös sulyt fektetett arra, hogy a hitel közvetitése lehetőleg egyszerüsitessék és a központi intézet a vidéken az előlegegyletekben biztos támpontokat nyerjen a közvetitésre, hogy az ügyvédi és más közbejövő költségek lehetőleg elessenek, s ezeknek elestével a kölcsön maga is olcsóbbá tétessék.

Ezen szempontokból folyólag szükségesnek tartottuk magának az intézetnek soiliditási biztositékát abban keresni, hogy a bankárüzlet lehetőleg szigoru körvonalok közé szorittassék és csakis az ideiglenesen heverő pénzekre korlátoltassék. És itt egy alapeszmét vittünk keresztül, ugy a központi intézetekre, mint az előlegegyletekte nézve, melyet azonban concret alakban természetesen nem akartunk kifejezni; nem fejezhettünk ki pedig azért, mert ez az alapszabályok feladata lesz; befektettük azonban e gondolatot abba az eszmébe, hogy az ugynevezett bankár-üzlet, az idegen pénzek hasznositása az alaptőkének bizonyos arányára szoritttassék.

Ez nem teszi lehetetlenné a minden földhitelintézétnél előforduló segédforrások felhasználását, illetőleg az idegen pénzeknek és saját tőkének ideiglenes használását bankár-üzletek utján; másfelől még is korlátot szab a tekintetben, hogy ez ne czélul tüzessék ki, hogy ez ne speculátióra vezessen; hanem egyszerüen eszközül szolgáljon az ideiglenesen heverő pénzek értékesitésére. Kifejeztük ezt pedig jelentésünkben azzal, hogy a bankár-üzlet, az idegen pénzek hasznositása, az alaptőkének bizonyos irányával hozassék kapcsolatba.

Ebben egyfelől biztositék van az üzlet solidalitása biztositására nézve, másfelől arra nézve, hogy az intézet eredeti czéljától: a földre nyujtandó hitelezéstől el ne vonassék. Ily korlátokat vélünk megállapitandóknak az előlegegyesületekre nézve mi nagyon szükségeseknek és üdvöseknek tartjuk, az ily előlegegyesületek mégis más körülmények közt lesznek, mint azon egyesületek, melyek pl. most léteznek, vagy ezentul önállóan létrejönnének, mert az előlegegyesületek kapcsolatban lesznek a központi intézettel és a mostani egyesületeknél másféle feladatok is hárulnak rájuk, t. i. a jelzálogüzlet közvetitése.

Természetes, hogy gondoskodnunk kellett arról, hogy ha egyfelől nem akarjuk, hogy ezen előlegegyesületek hátrányban legyenek más egyesületekkel szemben, a solidaritást nagyon messze kiterjesztenünk nem lehetett, másfelől mégis gondoskodnunk kellett arról is, hogy a solidaritás bizonyos foka érvényesittessék egyfelől magának az előleg-üzletnek érdekében, de másfelől a központi intézettel való kapcsolatnál fogva, ezért gondoltuk szükségesnek a solidaritás létesitését, de mégis korlátozni véltünk az üzletrészek ötszörös arányában, a mint ezt a szintén e téren, ámbár kisebb keretben és nyerészkedő vállalatként, de sikeresen működő „rusticalcreditanstalt"-nál alkalmazva látjuk.

Szükségesnek tartottuk továbbá az előleg egyesületekre nézve a takarék üzletnek korlátozását, minthogy feltétlenül eltiltandónak tartottuk az idegen kölcsönök közvetitését, idegen pénznek kölcsön utján való értékesitését.

A takaréküzletre nézve némi biztositékokat véltünk szükségesnek e tekintetben, hogy csak 20 taggal működő egyletek ne legyenek feljogositva takarékbetétek elfogadására, mert ezek arra sem kellő alaptőkével, sem kellő szervezettel és személyzettel nem birnak, hogy biztositékot nyujtsanak idegen pénzek kezelésére, de ez közvetlen feladatukat nem is képezi és csak azon egyletek, melyek már fejlettebb alapon szervezkedtek, midőn már számuknál és alaptőkéjüknél fogva több biztositékot nyujtanak arra nézve, hogy az idegen tőkék nem lesznek náluk koczkáztatva, legyenek feljogositva ily üzletre. — Itt is csak átalánosságban mondottuk ki az eszmét, melynek valósitása az alapszabály-tervezetre tartozik, a melynek létesitése az alapitók és a kormány feladata lesz.

Ezeket szükségesnek tartottam előhozni, hogy igy nagy körvonalakban élő szóval is jelezzem a t. háznak azon alapeszeméket, melyekből kiindulva, a törvényjavaslatot a t. háznak elfogadásra ajánljuk.

Igen természetes, hogy sem ezekben az alapszabálytervezet kimeritve nincsen, sem a még létesitendő alapszabályokban mindazon biztositékok, melyek egy sok tekintetben uj szervezetnek biztos működésére szükségesek, kimeritve nem lesznek és nem is lehetnek.

Különösen négy tényező az, mely az ilyen intézet fölvirágozására, kivált a kezdet nehézségei közepette, elkerülhetlenül szükséges. Ezen négy tényező: maguknak azoknak, a kik az intézetet létesitik, szigoru kezelése, lelkiismeretes ügybuzgalma; a második a kormánynak szigoru és lelkiismeretes ellenőrzése, a harmadik a pénzpiacz kedvező hangulata, melyet sem a törvényhozásban való kedvezőtlen felszólalások, sem pedig alaptalan és talán csak az ujság által indokolható aggodalmak által rontani nem áll érdekünkben.

A negyedik tényező maga a társadalom, az az azon elemeknek, melyek az előleg-egyletekben és a központi intézetben a működést felkarolják, folyamatba hozzák, ügybuzgalmától, hazafiságától, önzetlenségétől és egyszersmind a propaganda erejétől, egészséges voltától függ első sorban, hogy az intézet czéljának, rendeltetésének megfeleljen. A pénzügyi bizottság e részben természetesen csakis a kormánynak ellenőrzésére és az alapitóknak ügybuzgalmára támaszkodhatik; valamint azon biztositékokra, melyeket előbb elősorolni szerencsés voltam.

E biztositékok mellett erre az ügybuzgalomra, erre a hazafiságra és önzetlenségre támaszkodva, erre a szigoru kezelésre és szigoru ellenőrzésre számitva, ajánlom a t. háznak a törvényjavaslatot elfogadás végett. (Helyeslés.)

Orosz rémuralom.

Az orosz rémuralomról ezt irja a „D. Tel." A nihilista pörben elitéltek közül többeket kivégeztek. Ossiuski Valér Kiewben lett elitélve gyilkolási kisérlet miatt, Lesera Herzfeld Zsófia kisasszonynyal, ugyszintén Vesniakof vagy Volocsenko kisasszonynyal. Az itélet mindháromra kötél általi kivégeztetésre szólt, de Herzfeldt kisasszony itéletét rabságra változtatták, Ossinsky azonban agyonlövetett, sőt azt hiszik, hogy két bűntársát is ugyanez a sors érte. Az Ossinsky per tárgyalása alkalmával nyomára jöttek annak, hogy vádlott lakásán nagymennyiség hirtelen ölő méreg volt, melylyel legalább is 30 egyént lehetett volna megmérgezni.

Kiewben egy összeesküvést hiusitottak meg, többen Orsini bombákat és más robbanó szereket szereztek össze, melylyel az egész haditörvényszéket, a mely számtalan fogoly feletti mond most halálos itéletet, a légbe akarták röpiteni. Moszkvában két jól öltözött nőt fogtak el, midőn az egyetemi templomra proclamátiót ragasztottak. Szt.-Pétervárott a külvárosokban több gyujtogatási eset fordult elő. Ennek következtében a házfelügyelők mellé mindenütt kozákok is állittatnak. A Bulgáriából és Kelet-Rumóliából hazatérő katonák podgyászait egészségügyi ürügy alatt a legszigorubb vizsgálat alá veszik, de a valódi czél, hogy netán nihilista propaganda nyomait felleljék, melyről constatálva van, hogy a keleti tartományokban való hadseregre is kiterjesztő működését.

A székesfehérvári kiállitás.

A kiállitási jury megalakulása.

Székesfehérvárott jun. 5-dikén d. e. 11 órakor tartá a jury alakuló gyülését. Zichy Jenő üdvözlé a tagokat s felszólitá őket, hogy elnököt válaszszanak. Riadó „éljen gróf Zichy" kiáltás hangzott fel, mire Zichy a választást megköszönve kiemelte, hogy a jury munkálata fogja a kiállitás koronáját képezni. Ezután elnök Havrenek Józsefet kéri fel a jegyzőkönyv vezetésére s bemutatja Keleti Károly minisztertanácsost, kit a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterium a kiállitás tanulmányozásával s hivatalos jelentés szerkesztésével bizott meg. Kéri a juryt, hogy munkálatának eredményét közölje Keleti urral, mert ő azt irányadónak fogja venni a hivatalos jelentés elkészitésénél.

Elnök ezután előadja, hogy az ideiglenes biráló bizottság már megállapitá az egyes csoportok részére kiosztandó arany és ezüst érmek számát; a bronz érmek és dicsérő oklevelek számát azonban még nem határozta meg. A 30 csoport számára összesen 160 arany és 500 ezüst érem van előirányozva. Ezen megállapodás azon az alapon történt, hogy az ideiglenes bizottság nem csak százalékonkint irányozta elő a fentebbi számokat, hanem tüzetes birálat alapján.

Az egyes csoportok még a mai ülés folyamán megválasztják elnökeiket s az előadókat. A jury csoportok munkálatai jun. 15-ig bevégzendők s a jegyzőkenyvek Lederer urnak adandók át. Az összes csoportok elnökeiből és előadóiból alakitandó központi bizottság jun. 16-án lép egybe a jury-javaslatok revideálására s a diszokmányok s bronz érmek meghatározására. Zichy gróf kiemelte, hogy azon jury-tagok, kik kiállitott tárgyaikkal versenyezni akarnak, ezt jelentsék be. Az egyes csoportok a jury-pavillonban alakultak meg.

Ráth K. előterjesztő a budapesti bizottság munkálatát, mely instructiókat tartalmaz a jury számára. Zichy gróf felemliti, hogy ezen munkálat a jurynek már két utasitását nem változtatja meg, hanem csak kiegészitti. A munkálatot a bizottság tudomásul vette s azt csak informativ értelemben fogja tekintetbe venni. A 30 csoport mindenike 8 tagból áll.

Az erdélyrészi tűzoltó egyletek 1878-ban.

(Kivonat.)

A Királyhágón inneni kerületi tűzoltó szövetség alapszabályának 7. §-a a c) pont alatt arról rendelkezik, hogy a tagegyletek létszámáról, működéséről a kerületi közgyülésnek jelentés tétessék és a választmány megtisztelő bizalma alelnökére ruházta ezen jelentős megkészitését és beterjesztését.

Az előadó azt hitte, hogy nem szegi meg utasitásának intentióját, ha megkisérti feladatát az összes erdélyrészi tűzoltó egyletekre kiterjesztení és általában véve azt lehet mondani, hogy a feltett szándék eléggé sikerült, mert a közvetlenül vagy közvetve felkért 50 egylet közül a lezárás napjáig (1879 május 28-áig) 43 küldte be a kivánt adatokat. Sajnos, hogy a válaszszal adós maradottak között két tagegylet is helyet foglal u. m. Csik-Szépviz és Fogaras, kik ezáltal alapszabályszerü kötelezettségük ellen vétettek (14 §.)

Ezeket előrebocsátva térjünk át tulajdonképeni feladatunkra.

Legjobb tudomásunk szerint az 1878-ik évben 50 egylet létezett, vagy volt alakulóban, 1877-ben volt 46, 1876-ban volt 38, a gyarapodás tehát véghetetlenül csekély. Az erdélyrészi községeknek alig 2, mondd 2 százaléka bir tűzoltó-egylettel; több megyénk székhelye (Kis-Küküllő, Csik, Udvarhely) nélkülözi még azt: azonkivül találunk még legalább 30—40 oly községet, melynek értelmi s vagyoni állapota a jól felszerelt tűzoltó-egylet felállitását megengedné; nem is szólva a falvakról, hol a legegyszerübb berendezés is elégséges és hol az e czélra való társulásban rejlik a főelőny.

Ha a táblázatban általunk kimutatott tűzoltók számának összegét, 4129 embert, az egyleti székhelyek lakosainak számához, 215,619 lélekhez viszonyitjuk, eredményül 1·91 százalékot nyerünk, a mi alig megfelelő eredmény; ha pedig az egész erdélyi országrész 2,101,727 lakosát vesszük alapul, a tűzoltók arányszáma (hozzávetőlegesen felvéve az adatokat nem küldött egyleteket is, azaz kereken 4500 embert) két tized százalékot tesz, a mi szégyenletesen kevés.

Azonban a tűzoltók számát ily nagy átlag szerint méltányosan mérlegelni alig lehet, mert a részvét a nagyobb községekben aránylag csekélyebb, a kisebbekben ismét nagyobb lesz.

A fecskendők rovata nagyon érdekes adatokat nyujt, melyekből kitünik, hogy az ujabb szerkezetü szivatyu örvendetesen terjed és a normalis képességü, tehát 10 centiméter hengerátmérőn kezdve tulsulyban van. Táblázatunk összesen 45 nagyobb és 35 kisebb szivó és nyomó szerkezetü fecskendőt mutat, miglen a régibb alkotásból 27 nagyobb és 26 kisebb gép áll rendelkezésre. Ezeket is csekély költséggel alkalmazhatóbbakká lehet tenni, ha kendercsövekre rendezzük őket be, miglen a szivásra való átalakitás már drága és nem mindig lesz indokolt. A kézi fecskendők is fel vannak sorolva, bár jelentőségük a tűzoltó-egyletre nézve csekélyebb, mert p. o. vizzel rendelkezve a jó oltó pemet is majdnem hasonló szolgálatot tesz: de annál inkább kivánatos, hogy minél több kézi fecskendő legyen a háztulajdonosok és lakosok kezében.

A mi a kendercsöveket illeti, ezekre bátran elmondhatjuk: minél több, annál jobb — de a táblázat nagyon elütő számait nem hozhatjuk egy kalap alá; itt is a népesség szerinti csoportositás lesz a legczélszerübb. Ha ebből indulunk ki, az 1000 lakósig biró községekben tömlőt alig találunk, még az 1000—5000-esekben is (Sepsi-Szent-Györgyöt ide nem számitva) csak keveset, átlagban 55 metert, miglen az 5000—30,000 lakossal biró községekben az átlag 390 meterre emelkedik; minimum Medgyes és Szászváros 150 meterrel. maximum Kolozsvár 890 meterrel. Általában azt lehet mondani, hogy az erdélyrészi egyletek körülményeikhez képest a megfelelő tömlő készlettel el vannak látva.

Vizhordó szekeret nem minden egyletnél találunk, de e hiányon segit a község, vagy az egyes lakosok készsége; miglen az oly czélszerü vizhordó taligák még most sincsenek oly mérvben elterjedve, mint az kivánatos volna; mert e felette hasznos eszközt — Maros-Vásárhely kivételével — csakis németajku egyleteink használják. Szabadjon e helyen a vizhordó taliga alkalmazását a legmelegebben ajánlani, mintával — ugy a vas-, mint a fataligára nézve — Nagy-Szeben készséggel fog szolgálni.

A tűzveder hasznos eszköz, de a tűzoltó-egyletnél nem épen nélkülözhetlen, azért nagyon különböző számmal is fordul elő.

A létrák részletezve nincsenek, a complicáltak megfelelő darabszámban lettek kifejezve. A létra szerelvény száma és minősége az épitkezéstől függ: kisebb faluhelyen azoknak külön beszerzése egészen feleslegessé válhatik, mig városban külön szerkezetekre lehet szükség. A létraállomány táblázatunk szerint nagyon megfelelőnek és kielégitőnek mondható.

A gyakorlatok száma felette különbözően van kimutatva: ez mindig a helyi viszonyoktól, a begyakorlottság fokától és a tagok szorgalmától függ. Eltekintve néhány, épen magassága által gyanus számtól és kivéve a közelebbről alakult egyleteket, az évi gyakorlatok száma 8—20 között mozog; feltünő, hogy egyik egyletnél a „Gyakorlat" rovatát kitöltetlenül találjuk.

A tűzesetek száma aránylag elég nagy, de tudtunkkal az elmult két év alatt nagy tűzvész az egyletek székhelyein elő nem fordult és a pusztitó elem majd mindig gyorsan és sikeresen lett elfojtva. Felette kivánatosnak mutatkozik, hogy minden tűzesetnek pénzkára pontosan vétessék fel és jövőre az esetek száma mellett a kár összege is kimutatva legyen, mert akkor a működés fontossága is egészen más szinben fogna feltünni, mint most, midőn a nyomorult viskó elhamvadása és a hatalmas gyárnak elpusztulása csak egyformán számit.

A bevétel és kiadás rovatait összegezni sem szükségesnek, sem czélszerünek nem látszott, főleg azért nem, mert néhány egyletet a község tartja, tehát sem bevételt, sem kiadást nem mutat ki; másnál ismét a berendezés első költsége okozza a nagyobb summát stb., ugy, hogy ebből megbizható átlagot vonni teljességgel nem lehet. Annyit általánosságban megjegyezhetünk, hogy egyleteinknek egyike sem tőkepénzes és hogy a bevétel többnyire csak kevéssel haladja tal a kiadást.

Ennyit szükségesnek tartottam az erdélyrészi tűzoltó-egyletek 1878-ik évi sommás statistikáját mutató táblázat némi kiegészitéseül elmondani.

Kolozsvárt, 1879. május hó 28 án.

Gamauf Vilmos,
a Királyhágón inneni kerületi tűzoltó-szövetség elnöke.

Irodalom és művészet.

A történelmi társaság ülése junius 5-én.

A történelmi társaság tegnapelőtt délután 5 órakor Tanárky Gedeon elnöklete alatt felolvasási ülést tartott. A felolvasók sorát dr. Thallóczy Lajos „Gróf Benyovszky Móricz és a magyar tengerparti kereskedelem első kezdetei" czimü értekezésével nyitotta meg — melyből a következőket emeljük ki. A monárchia kereskedelmi történetében forduló pontot képezett Mária Terézia azon levele, melyben Fiumét Szörénymegyével egyetemben végleg a magyar koronához csatolta. Fiume első kormányzója Majláth György volt, kinek működése két nagy akadályba ütközött: 1. a kikötő nem volt elég tág, 2. a közlekedési vonalak szerfelett rosz állapotban voltak; de a kormányzó ezek leküzdésében eléggé sikeresen működött. A visszacsatolás különben kétszeres fontossággal birt: lendületet adott az alig tengődő iparnak, s azonkivül a gyáraknak megkönnyebbitette gyártmányaik eladását. Benyovszky Móricz gróf élete nagyon is ismeretes, de azt, hogy nehány évig fiumei kormányzó is volt, azt senki sem emliti. Mint nagy vállalkozó szellem, nagyra törő terveket akart megvalósitani, de ahhoz ész és pénz kellett. Benyovszkynak esze volt, de annál kevesebb pénze. Tervei czéljából 1778—79-ben informáltatta magát a fiumei forgalmi viszonyokról, mit a bécsi udvar megtudván, Kaunitz felszolitotta, terjesze eleibe, hogy mit gondol ő Fiume forgalmáról; mire Benyovszky memorandumot intézett Bécsbe. Ebben hangsulyozza, hogy a magyar nyers terményeknek, különösen gabonának útat kell nyitni Fiume felé. s ennélfogva közlekedési eszközöket kell teremteni. Részletesen kidolgozott tervezetét hosszan tanácskozás alá vették, ugy hogy csak II-ik József alatt láthatott azok keresztülviteléhez. De az nem sikerült, mert sem pénze sem embere nem volt s emellett eljárásában sem volt semmi rendszer. Hitelezőinek egész

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

tömege nemsokára egyetemlegesen föllépett ellene. Ekkor a gróf itt hagyott mindent a faképnél, s amerikába vitorlázott, azt mondván: „Itt hagyom az egész üzletet, csináljatok vele, a mit akartok.“ Szállitási üzletét Maróthy vette át, a mig végre az egész állam az bitokába ment át. Benyovszky meghalt 1786. márczius 3-dikán Madagaskar szigetén. Hogy vállalatai nem igen ismeretesek, oka az, mert nem sikerültek. Mindennek daczára méltó a felemlitésre, miután alapeszméje az volt, hogy Fiumét nagygyá és a kereskedelem központjává tegye.

Az érdekes értekezés után Bunyitay Vincze „Biharmegyei oligarchák a XIII. és XIV. században“ czimü igen csinos és köztetszéssel fogadott fölolvasását adta elő. Felolvasó ezuttal csak a Tamásfyakról szólt. Lakhelyük s történeti szereplésök ssintere Biharmegyében levő Adorján vára volt. A hat fiu közül Roland, Beke s kopasz Jakab a legnevezetesebbek; Adorjánt IV. László alatt nyerték. Roland erdélyi vajda, Beke a szatmármegyei főispáni s más méltóságokat viselt. A család rendkivül gazdag volt, s egyidőben mondhatni, az ország ura királya ellen három izben lázadott fel, de mind a háromszor leveretett; felolvasó igen érdekesen vázolta e család történetét, a királyokhoz való viszonyát, s végre megsemmisülését. Adorján vára Zsigmond alatt a Csákyak kezére ment át, s ma már csak romjai emlékeztetnek egykori fényére.

A felolvasások után: Szilágyi Sándor titkár fölolvasta Ráth főpolgármester átiratát, melyben az értesiti a társaságot, hogy ő felségeik ezüstmenyegzője alkalmából intézett hódoló feliratát tudomásul vette. Ezután tagajánlásokat terjeszt elő: köztük Zay Adolf képviselőt is. Elfogadtattak. Vajda Szabó József, a somogymegyei régészeti társulat titkára értesiti a társaságot, hogy a Somogymegyében régészeti-társaság alakult, s alapszabályait a miniszterium megerősitette; egyszersmind a történelmi társaság pártfogását is kéri. Munkácsról Lehóczky Tivadar tudatja a társasággal, hogy Beregmegye monographiáját megirta, s kérdi, hogy müvét megbirálás végett kihez küldje. A gyülés birálókul Nyáry Jenő bárót és Pesty Frigyest küldötte ki. Végre a pénztár állására nézve jelenti titkár, hogy a mult havi bevétel 614 frt 59 kr volt, a kiadás 382 frt 12 kr. Maradvány 232 frt 42 kr. — Ezek után zárt gyülés következett.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, 1879. jun. 6.

— **Claret.** Tegnap reggel általános feltünést keltett Kolozsvártt egy titokszerü szó, melylyel a járdák, a külvárosi részekben pedig még a kerítések is el voltak boritva. Claret! Mit jelenthet ez a soha nem hallott idegen hangzásu szó: ezen törte mindenki a fejét. Még a legokosabb az volt, ki valami 27 kros bazártulajdonos vagy valamely csepürágó komédiás csapat reclamejának tartotta; voltak azonban olyan colossalis combinatiók is, hogy az a mysztícus szó a nihilismus első actiója, a piaczi kofák és fiakkeresek ellenben szentül hitték, hogy egy forradalom első jele, mert igy, ilyen formán történt ám ez 1848-ban is. A kik mindent szinházi és szinészi körökkel szoktak összeköttetésbe hozni, s hozzája nem is tudnak orthographiát: összetévesztvén Claretet az Angot czimü operett „Clairette“-jével, czélzás és meglehetős sületlen bosszut láttak a dologban szinházunk egyik női tagja ellen, kinek a napokban, már eltávozott férjével nyilvánosság elé nem is tartozó affaireje volt. Szóval a legkalandosabb találgatások jöttek forgalomba s a végén a rendőrség nyomozni kezdette a titokzatos szó mesterét, ki azt a járdára festette. Igy sült ki aztán, hogy Claret nem egyéb egy a nagy közönség előtt nemigen ismert külföldi bornál s a Csiki-testvérek, kik abból nagyobb mennyiségü szállitmányt várnak, engedték meg maguknak ezt az amerikaias reclameot. „Már én abból a borból nem iszom, — mondta rá valaki, amint a titkot megtudta, — mert a jó bor czégér nélkül is elkel.“ Aligha nincs igaza.

— **A „Kolozsvári Dalkör“** lapunkban már előre jelzett második dalestélyét, mely ezuttal is tánczvigalommal lesz egybekötve, a jövő héten, junius 12-én tartja meg az Angol Királyő czimü mulatókertben. A mindig elmaradhatatlan sikerből itélve, mely a Dalkőr estélyeit követi, bizonyára ez is minden tekintetben méltó lesz az egylet jó renoméjához s valószinüleg e nyári mulatság az idény legnépesebb és legkedvesebb vigalmai közé fog sorakozni.

— **A kolozsvári** rom. kath. főtanoda ifjuságának tornászati-vizsgálatja holnap (vasárnap) d. u. 5 órakór fog megtartatni a Torna-Vivoda helyiségében, melyre ugy a szülék, mint az ügy iránt érdeklődő közönség figyelmét előre is felhivjuk.

— **Imre Sándor** urat, egyetemünk érdemes rectorát, s a magyar gyelv és irodalomtörténetnek köztisztelet és szeretetben álló jeles tanárát, a mai napon, — junius 6-án, — megérdemelt kitüntetésben és — ha szabad igy kifejezni — kedves meglepetésben részesiték egyetemi hallgatói. Académiai rendes taggá lett megválasztása alkalmából, örömüdvözletök kifejezésére, egy diszes, (vörös bársony sarku, aranyozott feliratu, fehér-selyembe kötött) számos hallgatójának névaláirásával ellátott emléklapot adott át neki ünnepélyesen egy tizenöt tagu küldöttség Miskey J. Béla tanárjelöltnek, az eszme inditványozója s a küldöttség szónokának következő alkalmi beszéde kiséretében: „Nagyságos tanár ur! Nemzeti irodalmunk egyik kimagasló szellemi alakjának, Kölcseynek, magasztos eszméktől áthatott müvei gazdag kincstárában, egy helyt, e szavakat találjuk: *„Meleg szeretettel függj hazádnak nyelvén, mert nyelv, haza és nemzet, oly hármas fogalom, hogy a ki ezek közül az elsőért nem lelkesül, az nem fog áldozni és tenni, a másik kettőért sem!*“ Szép és nemes kötelességet jelölnek ki elénk e lelkes szavak; s Nagyságodnak eddigi, tevékenységben gazdag életpályája. ékesen szóló magyarázatul szolgálhat, hogy miként értelmezzük és valósitsuk meg, Kölcseynek fennköltszellemü szavait. Hogy mennyit tett és miként működött Nagyságod, a magyar nyelv és irodalomtörténetnek fejlesztése, s a tudomány mai magasabb szinvonalára emelése érdekében: azt tudja s tudnia is kell mindenkinek, aki nemzeti nyelv és irodalomtörténetünket alaposan ismerni akarja; hanem, hogy mily fáradhatlan szorgalommal, ernyedetlen kitartással s egész lelki odaadásteljes ügybuzgalommal fáradozik folyvást azon, hogy e tudomány köréhez tartozó minden ujabb felfedezések, tanulmányok, egymással ellentétes, de azért számbavehető elméletek és vélemények, szóval a haladás ujabb vivmányai, közismeretekké, közkincsekké váljanak s igy a tovább haladhatás biztos alapját képezzék: azt legjobban tudjuk, legközvetlenebbül megitélhetjük mi, kik szerencsések valánk Nagyságod becses és nagyérdekü egyetemi előadásait hallgatni; melyek megtanitának bennünket, Nagyságodban nagyrabecsülni a kitünő szaktudóst, tisztelni és szeretni a vonzó, megnyerő modoru előadót, s példányképül választani, a szó tökéletes értelmében vett jó tanárt. A Magyar Tudományos Académia, soha nem jutalmazta méltóbban a valódi érdemet, mint most, midőn Nagyságodat, ez évi közgyülésén, rendes tagjai közé megválasztá. Engedje meg Nagyságod, hogy ezen rég megérdemelt szép kitüntetése alkalmából, kifejezzük mi is, szivből jövő örömüdvözletünket, — s fogadja kegyesen tőlünk tiszteletünk és meleg ragaszkodásunk paránya jeléül ez emléklapot, — melyen — az egyetemi év bevégeztének körülményei miatt — számos volt hallgatójának névaláirása hiányzik ugyan, de méltóztassék arról meggyőződve lenni, hogy távollevő pályatársaink is, egy szivvel-lélekkel osztoznak a mi érzelmeinkben, s velünk együtt lelkökből óhajtják, hogy a magyar nyelv és irodalomtörténetek minél szélesebb körben s minél nagyobb mérvben leendő elterjesztésére és felvirágoztatására, a hazai tudomány és közmüvelődés előmozditására, egyetemünknek diszére, hallgatóinak örömére, a gondviselés istene, Nagyságodat, — lelki testi erejének teljes épségében — még igen sokáig éltesse!“ Mélyen meghatva, majdnem könyekig elérzékenyülve fogadá a szeretett tanár, ezen jól elmondott beszédet s az átnyujtott emléklapot, s pár percznyi szünet után, ily rögtönzött — lehetőleg szószerint közölt — szavakkal válaszolt: „Uraim! Lelkemből köszönöm önöknek e megtiszteltetést, mely nekem végtelenül jól esik. Higyjék el nekem, — s akik eléggé ismernek, bizonyára elhitetik, mert sohasem szoktam érzelmeim s meggyőződésemmel ellenkezőt állitani, — hogy önöknek ezen megemlékezése, s önök emléklapja, bir olyan — ha nem nagyobb — becsecsel előttem, mint az akadémiától nyert, vagy nyerendő rendes tagsági disz-oklevél, mert az hidegen van adva, s hidegen hagy, s én e nem kért és nem keresett dicsőség sugaraiban sütkérezni nem akarok; mig arról meg vagyok győződve, hogy önöket, az iránt am való őszinte meleg vonzalom és ragaszkodás vezette hozzám, s helyesen mondja egyik jeles költőnk, hogy „jobban esik egy parányi szeretet, mint bármily nagy dicsőség és tisztelet.“ Szivemből örülök annak, hogy most, midőn tanári pályám negyvenedik évébe lépek, önök hallgatóim, kikkel a tanárképezdében, colloquiumok alkalmával s egyetemi előadásaim közben naponként közvetlenül érintkezni szerencsém volt és van, megértének engem, és méltányolni tudják törekvésemet, irányomat, hirdetett elveimet, melyeknek helyességét némelyek erővel kétségbe vonni szeretik — s ez azon boldogitó öntudattal vigasztal, hogy közpályámon való működésem, melynek talán pár év mulva már végéhez érek, nem épen meddő és sikertelen. Önöknek szives megemlékezése, mindenkor becses és kedves emlék marad előttem, s kérem tartsanak meg továbbra is ezen jóindulatjokban. Áldja meg az Isten mindnyájokat!“, Ezek után a küldöttség, nem kevésbbé meghatott hangulatban s a szeretett tanárt ujolag szivből éljenezve, távozott.

— **Hirdetmény.** A brassó-kézdi-vásárhelyi vonalon közlekedő hetenkint négyszeri mallepostajárat mellett fennálló hetenkint háromszori egyfogatu küldönczpostajárat helyett folyó hó 15-től kezdve hetenkint háromszori kétfogatu cariolpostajárat rendeztetik be, mely kocsipostai küldeményeket is fog közvetitni. Mi ezennel köztudomásra hozatik. Nagy-Szeben, 1879. junius hó 3-án. A magy. kir. postaigazgató: Follért.

— **A Havi Szemle**, a Bodnár Zsigmond által szerkesztett szépirodami, tudományos, politikai folyóiratból már megjelent a juniushavi füzet a következő érdekes tartalommal: Dühring Jenő III. Böhm Károlytól. — A magyar gazdaság pénzhiánya Ballagi Gézától. Egy franczia történetirói Közli Irmei Ferencz Költészetünk a XVIII. században II. Haraszti Gyulától. Velencze modern titkaiból VI. Wilkie Collinstől. Kritikai szemle: L' Espèce Humain par Quatrefages Birálja R—i G. Az ifj. Kármán Józsefről szóló vitához. II. Bodnár Zsigmondtól. Könyvszemle — Egy-egy füzet ára 80 kr., egész évre pedig előfizetési ára 8 frt.

— **Installatió.** Pável Mihálynak, az ujonnak kinevezett nagyváradi gör. kath. püspöknek ünnepélyes beiktatása jövő vasárnap leend. — Szabó János szamosujvári g. kath. püspöknek felszenteltetése pedig vasárnaphoz egy hétre megy végbe a nagyváradi gör. kat. székesegyházban.

— **A példa ragadós.** Soldos Sándor, a kedvelt müvésznő férje, népszinműénekesnek akarja magát kiképezni. Igen jó bariton hangja van, szakértők dicsérik és sikerrel biztatják. Oktoberben fog fellépni a „Falu rosszában“, mint Gündör Sándor.

— **A goromba** „Figaro.“ Sarah Bernhardt, a Théatre Français kitünő müvésznője nem valami nagy kegyében áll a „Figaro“-nak, mert a müvésznő, ki egyszersmind iró is, a „Figaro“ számára nem akart egy közleményt átengedni. A müvésznőnek azon kétes testi előnye van, hogy szerfölött sovány, s ezen körülményt használta fel a „Figaro“, hogy bosszuját kitöltse rajta. „Tegnap a szinház előtt ácsorogtam,“ — irja a lap egyik szinmükritikusa. — „Még nagyon korán volt bemenni. Egyszerre csak egy üres hintó áll meg a szinház előtt, s ki száll ki belőle? Sarah Bernhard!“

— **Ujabb oka az öngyilkosságnak.** Moryban, Francziaországban egy nő fölakasztotta magát, mivel (mint hátrahagyott levelében irja) „nem akarta megélni halála óráját.“

— **A lavina.** Nagy szerencsétlenség történt a napokban Fontanaban, Airolo közelében. Egy lavina ugyanis egy egész családot, apát, nőt és négy gyermeket eltemetett, azonkivül számos házat és egyéb épületet elpusztitott.

— **Nálunk se ártana.** Egy igen üdvös törvényjavaslatot adtak be az angol parliamentben, a kormány támogatása mellett. E szerint a gyermekek, ha 14 éven alól vannak, minden veszélyes előadásokban való részvételtől eltiltatnak (milyen a „trapez“ és a „kötéltáncz“ stb.) E törvény megszegéséért a szülőket vagy gyámokat és az illető társaság igazgatóit büntetik meg.

— **Kigyók.** Radna vidékéről irják, hogy az ottani erdők, sőt mocsáros helyek ez évben csak ugy hemzsegnek a kigyóktól, soha sem látott számban jelennek meg az utakon is, egész vándorlást visznek véghez. Némelyik már tekintélyes nagyságra vergődött, vannak köztük 5 láb hosszuak is. Az erdélyi országuton (Arad-Károly-fehérvár) nem ritkaság csak pár száz lépésnyi téren 30—40 kigyóbullát látni.

— **Szent a béke.** Bittó megint igazgatótanácsosa az állam által garantirozott valamely vasutnak. Tegnap választotta meg a kormány a duna-drávai pálya igazgatóságába. A miből ki fogja kerekithetni a nagy közönség, hogy akármilyen rettenetes ember az a Tisza, csak ad ő kenyeret a „habaréknak“ is, ha az nagyon „kivánja“, irja a „Függ. Hirlap“.

— **Szultán-rablók.** Kashgar szultánja, Jakub bey, 1877. év deczemberében halt meg. Holttestét Kashgarban a Misan-Hadsi mosába tették nyugalomra. Nem sokára rá a chinaiak Kashgart elfoglalták, mire az elhunyt fejedelem fiai és rokonai orosz területre menekültek, hol Kauffmann tábornok egy turkesztáni várost rendelt tartózkodásuk helyéül. A chinaiak a mosét, hol Jakub holtteste volt, őrökkel vették körül, hogy senki se közeledhessék a sirhoz. Egy indiai lap arról értesül, hogy az elhunyt fejedelem rokonai dervis ruhába öltözve egy igazi dervis vezetése alatt a holttestet ellopták, s hogy a bokharai kánság területére vitték, hol most mohamedán földben nyugszik. A chinai határon egy könyvekkel telt szekrénybe rejtve csempészték át a holttestet.

— **A walesi herczeg** a világkiállitásra Ausztráliába utazik. A hajót, melyen a herczeg 1875—76-ban Indiában járt, most ujra berendezik s az viszi majd Ausztráliába is.

— **A svéd trónörökös**, a huszonegy éves Wermland herczeg megházasodik. A fáma azerint az öreg német császár unokáját, a 17 éves Viktoria badeni nagyherczegnőt fogja nőül venni.

— **Uj orosz** kölcsön. Egy czári ukáz ujabb 300 millió rubelnyi papirkölcsön felvételét rendeli. Az orosz kormány ez intézkedése némileg meglepte a nyugati pénzvilágot, mert azt hitték, hogy Oroszország fel fogja használni az uralkodó pénzbőséget külföldi aranykölcsön felvételére. Ugy látszik azonban, hogy az orosz pénzügyminiszter minden erőfeszitései hiába voltak, a nagy bankczégek nem vállalkoztak orosz kötvények kibocsátására, s igy „a harmadik keleti kölcsön“ — mint hivatalosan neveztetik — belföldön vétetik föl. Ezzel együtt az orosz kölcsönök összege, melyet a háboru elnyelt, ezer millió rubelre rug, nem számitva a papirpénz-adósságot, melynek beváltásáról egyelőre szó sem lehet.

— **Ámerikából** kétszáz fiatal ember több tanár kisöretében világutra készül. Mindegyik 100 dollárt tartozik fizetni s ezért kényelmesen utazhatik. E nagyszerü expeditió eszméjét Mr. Goodwin, gazdag polgár penditette meg, ki dij nélkül átengedi 200.000 dolláron vett s minden követelménynek megfelelő pompás hajóját. Az utazás, mely bizonyára egyike lesz a legnagyobbszerüeknek, négy vagy öt hónapot vesz igénybe.

CSARNOK.

A virágkedvelés tulzásai.

Épen nem lehet azon csodálkozni, hogy oly számosan vannak, kik a virágokat kedvelik, azokat különös szenvedélylyel ápolják, nemesitik, sőt egész életőket e poeticus foglalkozásra szentelik. Nem pusztán frázis az, hogy a szép lelkek szeretik a virágokat, valamint az sem, hogy a szép nők és a virágok édes testvérek s igy a ki az egyiket szereti, rokonszenveznie kell a másikkal is — már pedig ki az, a ki a szép nők iránt érzéketlen? Egyébiránt ne higyje senki, hogy a virágkedvelés szenvedélye csak ártatlan csendes kedélyekkel jár. Hogy mily tulzásra képes ragadni az embereket, bizonysága a század elején uralgott tulipánláz, mely már szinte nevetséges volt. Különösen Francziaországban és Hollandiában rajongtak e fölkapott virágért. Egy tulipán-hagymáért (Semper Augustus tizenkét ezer frankot fizetett egyetlen sárga tulipánért) volt, a ki 1123 frankot adott; — egy másiknak az ára egy kétfogatu kocsi s ló volt. — Egy másik kapós tulipánért, a viceroyért, adtak négy tonna buzát, négy tonna rozsot, négy ökröt, nyolcz sertést, tizenkét juhot, két akó bort, négy hordó sört, két hordó vajat, ezer font sajtot, egy teljesen fölszerelt ágyat, egy csomag ruhát és egy ezüst kelyhet. Egyszerre csak a sárga tulipán kiesett a virágkedvelők kegyéből és a mily őrületes buzgalommal tenyésztették előbb, oly hidegvérrel dobták ki a virág-ágyakból, hogy helyet adjon más, kedveltebb, divatba jött virágnak. Sőt, mintha megbomlottak volna a virágkedvelők, egyszerre nemcsak mellőzni, hanem egyenesen üldözni kezdték a nemrég annyira ünnepelt szegény virágot. Voltak mégis, kik védelmére keltek, s valamint a védelem, ugy az üldözés méltó volt az előbbi esztelen rajongáshoz, melyben részesiték. Leveleket, röpiratokat, vaskos köteteket irtak mellette és ellene. A sárga tulipán védelmezőit elnevezték vaskalaposoknak, előitéleteseknek, illiberálisoknak, a felvilágosodás ellenségeinek, jézsuitáknak! Másfelől pedig a fehér tulipán barátai a sárga tulipán hivei előtt ujitók, felforgatók, demókraták, sans culottok voltak. Rettenetes volt ez a tulipánharcz (habár szerencsére csak tinta folyt benne) csaknem oly mérges és elkeseredett, mint a fehér és piros rózsa harcza. Ennek a hóbortos időnek a jellemzésére elmondunk egy történetet. Müller, kinek neve a passionatus virágkedvelők előtt nem ismeretlen, egy alkalommal jó barátjával, Mehullel, ki szintén hirneves virágtermelő volt, dominózott. Müller a sárga tulipán hive volt. Mehull a fehéré. Kiki dicsérte a maga kedvenczét, mindazáltal, müvelt emberekhez illőleg, nem tagadva meg egy-két elismerő szót ellenfele virágától sem. A vita mindinkább élénkülni kezdett, annyira, hogy midőn Müllerné belépett a terembe, a két tudós és jó barát már egymás öszbevegyülő haját tépte és a dominó csontfiguráit dobálta egymás arczába. Természetesen később lecsillapulván, mindketten röstelték, hogy ennyire engedték magukat ragadtatni, s Müller nem is késett szörnyen sértődve távozott barátját kiengesztelni a következő tartalmu levéllel: „Én egy dühöngő vadállat, egy rosz nevelésü ember vagyok, bocsásd meg heves és menthetlen magamviseletét és engedd remélnem, hogy régi barátságunk el fogja veled feledtetni e rosz jelenetet. Nőm kér velem együtt: legyen szerencsénk hozzád ma ebédre. A kedvedért brüsseli tésztást főznek, a mit te nagyon szeretsz. Barátod Müller.“ Utóirat: „Igen lekötelezném, ha szép fehér tulipánjaid közül egy párt magaddal hoznál, tavaszszal legjobb melegágyamba fogom elültetni. Főképen Patamedből és a királyi Agathából, szeretnék egy példányt.“ Mehull engesztelékeny válasza nem késett e tartalommal: „Háromnegyed ötkor nálad leszek. Kölcsönös feledés.

Vágyva vágyom látni a te ritka szép tulipánjaidat, Tenebrozát, Julveccourtot és Lisát, melyek — csaknem oly szépek, mint az én Agathám!“ — A tálipán hóbort kevésbbé indokolt, mint a rózsakedvelés. Ennek az utóbbi idővel szaporodtak fel a hivei. XIV. Lajos korában még csak négyféle rózsát ismertek, ma negyven különböző faju rózsát tenyésztenek, melyeknek van legalább nyolczszáz árnyalata. Sajátságos a virágkedvelőknél, hogy előttük nem fontos, melyik szebb, illatosabb, hanem hogy melyik ritkább. A ritka szinü, alaku virág, habár kevésbbé illatos is, nagyobb becsecsel bir előtte, mint a másik, mely ragyogó pompájában gyakran előfordul. Ez a különczség a rózsával szemben is észlelhető. S a hiuság arra készteti a termelőket, hogy minél rendkivülibb, ritka példányt produkáljanak. Sok éven át törték a fejőket a termelők, hogy zöld, kék, fekete, sötétbarna rózsát hozzanak létre. — Genlis asszony, ki a moharózsát föltalálta, könyvet irt róla, mi módon lehet fekete és zöld rozsát termelni. A rózsát csak berkenyegalyba vagy magyalfába kell oltani. Tettek azóta kisérletet az ő utasitásai nyomán, de biz a nem sikerült. — Ép ugy eredménytelen maradt minden kisérlet a kék rózsa létrehozásában. Minél kevésbbé hasonlit a nemesitett, a fajrózsa, az egyszerü mindennapi virághoz, annál kedvesebb a virágkedvelők előtt. Egy virág kedvelő azzal volt nagyra, hogy van a kertjében egy teljesen kifejlett, ép egésszéges rózsatője, mely már öt éve nem virágzott. Bizonyára, ha a következő évben még levelet sem hajtott volna, talán még többre becsülte volna. A szenvedélyes virágkedvelők seerelmesek virágaikba, féltékenyen őrizik és kétségbe esnek, ha valami otromba kéz letép egy bimbós ágat. Beszélnek egy papról, a palaiseani lelkészről, hogy rózsás kertjét szigorubban őrizte idegen tekitetek előtt, mint a török pasa háremét. — Egyik collegája a harmadik faluból, ki szintén nagy rózsa-termelő volt, hallotta, hogy a palaiseani lelkész kertjében egy ritka példány rózsa van, hetekig törte a fejét rajta, hogyan juthatna be a kertbe, hogy legalább csak megtekinthesse. Végre nyolczvan éve daczára rászánta magát és éjszakának idején átballagott Palaiseanba, megvesztegette a kertészt, s midőn már benn volt s a korai hajnal pirja mellett megláthatta volna a ritkaságot, egyszerre csak megdördült mögötte a kert tulajdonosának a hangja s az öreg urnak minden könyörgése hasztalan volt; nem láthatta meg a rika rózsát. Gy. K.

(„M. L.“)

A „KELET“ magán távirata.

Feladatott **Budapesten** jun. 7. 10 ó. 20 p. d. e.
Érkezett Kolozsvárra jun. 7. 11 ó. 30 p. d. e.

A porta nem erősiti meg Aleko kormányát, mert a görög- és török nemzetiséget tekintetbe nem vette.

Vilmos császár arany-lakadalma alkalmából sok sociálistának és merénylettevőnek meg fog kegyelmezni.

Ali Droga és Kortesovich a Novi-Bazár pasalikban békitik az albánokat, hogy az osztrák-magyar hadsereg bevonulása alkalmával nyugton legyenek, de Ipeki, Djakovori és Kozowi arnauták elhatározták, hogy fegyverrel fognak ellenszegülni az occupátiónak. E miatt a törökök és az occupátió pártolói között verekedés fejlődött ki és husz arnauta megöletett.

Stolopin a bucsuzása alkalmával állitólag mondott panszláv beszédét Lobanoff konstántinápolyi orosz követ megczáfolja.

A kis birtokosok földhitelintézetéről szóló törvényjavaslat nagy többséggel megszavaztatott.

Az országgyülés szerdán bezáratik s csak october 2-ikán hivatik egybe.

Érték- és váltófolyam.

1879. junius 5.

Magyar aranyjáradék	94.40.
„ kincstári utalv. 1 kibocsát	—.—.
„ „ „ 2 „	—.—.
„ keleti-vasut elsőbség 2 „	84.—.
„ „ állami kötvény 1876 év	74.50.
„ vasuti kölcsön	111.80.
„ földtehermentesitési kötvény	85 75.
temesi „ „	84.10.
erdélyi „ „	83.25.
horv. slavon „ „	89.50.
magy. szőlődézma váltság „	87.—.
Oszt. egységes államadósság papirban	67.55.
„ „ „ ezüstben	69 20.
„ aranyjáradék	79.50.
1860. államsorsjegy	126.50.
Oszt. nemzeti bank részvény	8.30.
„ hitelrészvény	265.50.
magyar. hitelbank	252.25.
Ezüst	—.—.
Cs. k. arany	5.52.
Napoleond'or	9.25.5/10.
Német birod. mark	57.—.
London	116.—.

Felelős szerkesztő és kiadó-tulajdonos:
Békésy Károly.

P. Szathmáry Károly, **„Az emberi mivelődés története“** füzetei megérkezvén, előfizetőink kéretnek azokat átvenni. Egy-egy füzet ára 30 kr.

Stein János,
könyv- és zenemükereskedése
Kolozsvárt.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

(213—5) (289—300)

Elsinger M. J.
Bécs, Neubau 2. Zollergasse.

esőköpenye, kocsitakaró, ágybetétek, szalmaterek

A Diána-fürdői intézetben

minden időtájban igénybe vehetők, a legkényelmesebben ellátott

porczellán és rézkádos melegfürdők,

ez utóbbiak nagyobb kényelem végett, főképpen gyengélkedőknek és betegeknek, azonnal házhoz is vitetnek.

Ugyszintén a jó hatásu **gőzfürdő** számtalan bántalmakban, különtéle kitünő meleg és hideg zuhanyokkal, naponta a legillendőbb árban élvezhető. A hazamenetelre egy kocsi általi szállitásról is van gondoskodva. (19) (10—*)

A mit is ezennel tisztelettel a t. cz. közönségnek számos részvétel végett, tekintve a tetemes kiállitási költségeket, tudomására juttatni kötelességének tartja

Kolozsvárt, 1879. **A Diána-fürdő igazgatósága.**

FERENCI IGNÁC

Kolozsvárt, főtér 25. sz.

ajánlja dúsan ellátott

kész férfi, női- és gyermek czipők raktárát,

Legujab nagy választékban, pontos szolgálat és jutányos árak mellett. Mindennemü megrendelések legrövidebb idő alatt teljesittetnek.

T. cz. vidéki megrendelők részére mérték cipő, vagy számszerint azonnal teljesittetnek. (413—10) (32—50)

Luhi „Margit“ forrás.

Ezen vegyi összetételénél fogva nevezetes gyógyviz, Európa minden államaiban a legelső orvosi tekintélyek által sikeresen használtatik:

légző és emésztő szervek mindenféle bántalmainál. A tüdőbetegek

klimatikus gyógyintézeteiben, különösen az általánosan ismert és ma leglátogatottabb klimatikus gyógyintézet **Görbersdorfban** a „Margit“ forrás otthonossá vált. — Miután a Margit forrás már nagyon hamisittatik, figyelmeztetik a fogyasztó közönség, hogy szükségleteit csak biztos helyeken szerezze be.

Valódi minőségben kapható: **Kolozsváron Csiky Imre urnál.**

(181) (4—12) Dr. KARLOVSZKY utóda.

Dreher Antal.

(114) (12—14)

(205)

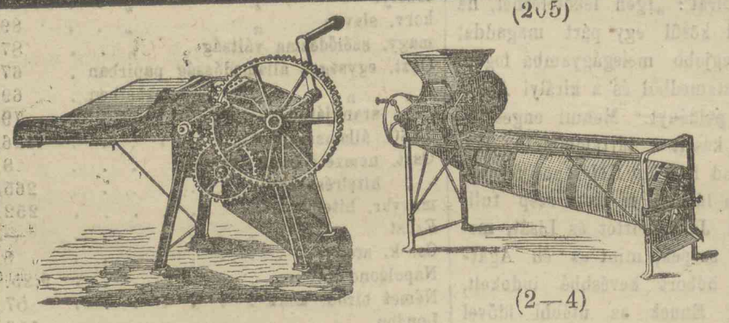

(2—4)

Cséplőgépek járgány és kézi erőre, szelelő és választó rosták, **Mayer**-féle Trieur konkoly, bükköny és zab választó gépek, törökbuza fejtők, gabonazsákok és repczeponyvák kaphatók

TAUFFER FERENCZ
kereskedésében Kolozsvártt.

Képes árjegyzékek kivánatra bérmentve küldetnek.

NOLL K. és társa,

1870 óta bejegyzett czég Bécs, Giseliastrasse 6 sz. Bécs,

ajánlják magukat mindenféle **állam- és üzletpapir, sorsjegy, arany** és **ezüst pénz bevásárlására** és **eladására** a **legkedvezőbb** feltételek mellett.

Vidéki megrendelések posta fordultával teljesittetnek. (279—68) (44—50)

Ajánlnak továbbá **2 forintos**

XIX-dik államsorsjáték sorsjegyeket,

melyeknek tisztajövedelme külömböző emberbaráti intézményekre van szánva, s melyeknek **huzása f. é. julius 17-dikén fog megtörténni.**

A legnagyobb férfi- és fiu szalma és posztó KALAP RAKTÁR

Csapó Sándor (1—5)

NAGY

ÁRUTÁRLATÁBAN

KOLOZSVÁRT,

főtér „Nemzeti szálloda“ alatt.

1 darab fiu szalma kalap 42, 50, 60, 80, 1 frt.,
egész 2 frt 50-ig.
1 darab fiu filcz kalap 1 frt 30, 1 frt 60,
1 frt 80, 3 frt 30 kr.
1 darab férfi szalma 48, 55, 70, 90, 1 frt 20 kr.
„ „ finumabb 1 ft 50, 2 ft 50, 2 ft 60,
egész 3 frt 50-ig.
1 darab férfi panama 2 ft, 2 ft 80, 3 ft 80, 8 frtig.
1 darab férfi filcz 2 ft 60, 2 ft 80, 3 ft 20, egész 5-ig.

(206)

Osztr. cs. kir. kiv. és magyar kir. szab.

bojtorjángyökér-quint-esszenczia!

A fennebbi gyökérből nyert esszenczia eddigi tapasztalatok szerint még soha sem tagadta meg hatását bujа haj- és szakáll-nevelés elősegitésánál, még kopasz helyeken sem. E jó hatás eddigelé mindenkinél, kor- és nemkülönbség nélkül egyaránt bebizonyult, miről számos hitelt érdemlő irat tesz tanúságot. Ára 1 frt. o. ért.

A fennebbi esszenczia mellett csupán a nálam készült

chinahéj-kenőcs vagy olaj

használandó, mert minden más kenőcs gátolja a hatást. 1 tégely 1 frt., 1 üveg olaj 1 frt., 1 darab chinahéj-cosmetique 50 kr.

Keleti rózsatej-kivonat,

ára 1 frt. o. ért.

Ősrégi eredeti rendelvény szerint készitve. Kitünő, a hárem szépjei által még most is sikerrel használt szer a bőr ápolására, s minden hátrányai megszüntetésére, mint szeplő, májfolt, borhimlő, hőpörs, rézfolt stb. Gyorsabb hatás miatt hozzátartozik a **rózsatej-szappan,** 1 darab 30 kr. (164) (4—6)

Hair Milkon (hajifjitó tej.)

Ez azon bámulatos tulajdonnal bir, hogy szürke, vagy fehér hajnak visszaadja eredeti szinét, de csak 8—10 nap múlva, mikor a hatás nyilvánul. **A Hair Milkont** mint e czélra egyetlen, legjobb s teljesen ártatlan szert ajánlhatom, mely a legmeglepőbb hatást eredményezi. Egy üveg ára 2 ft 50 kr.

Csak azon készitmények valódiak és hatályosak, melyek ragjegyül a mellékelt bejegyzett védbélyeget hordozzák.

A fennebbi különlegességek valódi minőségben csak **Paternoss J.** illatszerész és szabadalom tulajdonos **Fő-szállitási raktárában**

Bécs, I. Spiegelgasse 8 sz. kaphatók.

Használati útasitások különböző nyelven állnak rendelkezésre.

Vidéki megrendelések postai utánvét, vagy az összeg beküldése mellett pontosan teljesittetnek, s a göngyért 10 kr. számittatik.

Raktár Kolozsvártt: Széky Miklós gyógyszerésznél, **Budapesten: Török József** gyógyszerésznél.

Umrath és Társa Prágában,

mezőgazdasági gépgyárosok

ajánlják, a szilárd kivitel, könnyü járás, nagy munkaképesség és tiszta cséplésről legelőnyösebben ismert különlegességeiket

(148) 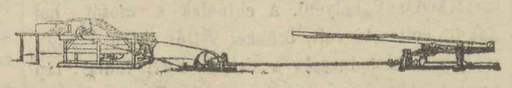 (13—24)

kézi és járgány-cséplőgépekben

1-től 8 ló- vagy ökörerőig, álló és hordozható alakban.

Továbbá készitünk különféle nagyságu és elismert jó minőségü

tisztitó rostákat, kukoricza-morzsolókat és szecskavágókat.

Ábrákkal ellátott árjegyzékkel postán küldve díjmentesen szolgálunk.

Perlmoosi Portland Cement 100 kiló 7 frt.

Kufsteini hydraulikus mész 100 kiló 4 frt.

egész hordó vételnél készfizetés mellett.

DIETRICH SÁMUEL

vas- és fűszer üzletében

Kolozsvártt.

(136) (25—*)

MOLL SEIDLITZ-POR.

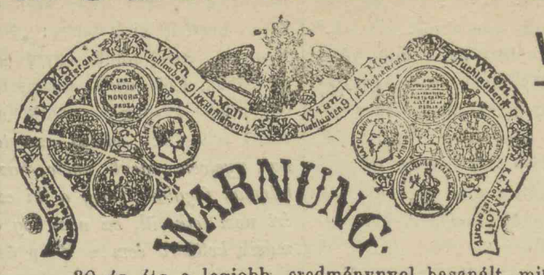

Valódi csak, ha minden dobozon a sas és az én sokszorozott czégem van lenyomva.

30 év óta a legjobb eredménynyel használt mindennemü **gyomorbetegségek és emésztési bántalmak** (mint étvágytalanság, szorulás stb.) **vértorlódás** és **aranyér-bántalmak ellen.**

Különösen oly egyéneknek ajánlandó, kik ülő életmódot visznek.

Hamisitások biróilag üldöztetnek.

Ára egy lepecsételt eredeti doboznak 1 frt. oszt. ért.

Franczia borszesz és só.

A legmegbizhatóbb önorvos a szenvedő emberiség részére minden belső és fogfájásnál, idült hibák és sebek, rákbajok, üszök, gyuladt szemek, hüdés és mindennemü sértéseknél stb. stb.

Palaczkban használati utasitással együtt 80 kr. o. é.

Dorsch-halmáj-zsirolaj
Krohn M. és társa-tól
Bergenben (Norvégiában.)

Ezen halmáj-zsirolaj valamennyi, a kereskedelemben előforduló faj között az egyedüli, mely orvosi czélokra használható.

Ára egy üvegnek használati utasitással együtt 1 frt o. é.

(69) **Főraktár:** (23—52)

Moll A. gyógyszerész, cs. k. udvari szállitó,

Bécs, Tuchlauben.

Raktárak a birodalom minden jó hirnevü gyógyszertáraiban, avagy füszerkereskedéseiben vannak. Raktár nélküli helységekben nagyobb vételnél magánszemélyek is megfelelő árleengedésben részesülnek. A t. cz. közönség figyelmeztetik **csakis** Moll-féle készitményeket kérni és csak is olyanokat elfogadni, melyek védjegyemmel és aláirásommal ellátva vannak.

Raktárak. **Kolozsvárt: Valentini Ad.** gyógyszerész. **Wolff János,** gyógysz. **Dr. Hintz György,** gyógysz. **Széki Miklós,** gyógysz. **Biró János,** gyógysz. **Dietrich Sámuel** keresk. Brassóban. Jekelius Nándor, gyógysz. Fabik Ede, gyógysz. Déván. Weisz Adolf. Szebenben. Müller K., gyógysz. és Reissenberger A. F. Segesvárt. Teutsch J. B.

A. MOLL, k. k. Hof-Lieferant, **Wien.**

Stein János

könyvkereskedése Kolozsvárt.

BÉCS város ünnepi menete

1879 április 27-dikén

hodolatúl ő Felségeik ezüst menyegzőjére.

Vázolta

Makart János tanár

természet után festette **Stadlin E. festész,** az uj cs. kir. udvari szinház jelmezruha-tárnoka.

Az eddigi, a nevezetes ünnepi menetnek az ünnepély előtt megjelent mutatványai tudvalevőleg a szinezet hiányában vannak. Az általános óhaj szinezett ábrák után, mert hisz az egyedüli hatás a szinek összeállitásában van, arra birt egy nevezetesb bécsi kiadót hogy **Stadlin E.** festészszel, a ki **Makart János** kivánságára, s közvetlen vezetése mellett a jelmezek művészi feldiszitésével volt megbizva, összeköttetésbe lépjen hogy a fönnebbi Albumot kiadhassa. Mindenki a ki tudja mily páratlan tehetséggel felelt meg **Stadlin** feladatának, csak benne jelölheti meg amaz alkalmas férfit, ki egyedül képes **valódi hű** ábrát nyujtani, mert kezdet óta foglalkozott a legkissebb részletekig a nagy s oly fényesen sikerült művel.

Neve kezeskedik a tökéletes művészi kivitelről is.

Az ünnepi menet Chromo-lythographikailag sokszorozva 40 lapon fog megjelenni, a csoportok mind természet után festvék a jelesebb egyének arczképileg vannak feltüntetve.

Minden füzet 4 lapból fog állani, **ára ily füzetnek 3 frt. lesz.**

Megrendelhető **Kolozsvárt Stein János** könyv- és zeneműkereskedésében.

Kevés példány érkezvén, t. vevőink kéretnek az első füzet megtekinthetése végett magokat előjegyeztetni.

Stein János könyv- és zeneműkereskedése Kolozsvárt.

Egy füzet ára 30 kr.

Egy füzet ára 30 kr.

MAGYAR LEXIKON.

MEGJELEN FÜZETEKBEN.

Egy—egy kötet 10 füzetből áll.

Eddig már 29 füzet jelent meg

és folyvást kapható csupán

STEIN JÁNOS

könyv- és zeneműkereskedésében Kolozsvárt.

Postai szétküldéssel 35 kr.

Postai szétküldéssel 35 kr.

Nyomatott Stein János m. k. egyetemi nyomdásznál az ev. ref. tanoda betüivel Kolozsvárt.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.